

ASSIST – Mobilization of the Community Towards Secure School

MÄNGUTERAAPIA KOOLIDES

ALGPÕHIMÕTTED

ASSIST – Mobilization of the Community Towards Secure School

MÄNGUTERAAPIA KOOLIDES

ALGPÕHIMÕTTED

2008, Kaunas

Autorid:

Dr. Džiugas Dvarionas – Youth Career & Advising Center (Leedu)

Education and Culture

Socrates Comenius

Projekti ASSIST – Mobilization of Community Towards Secure School
toetab **Socrates Comenius 2.1 programme of European Commission.**

Selle projekti sisu ei kajasta tingimata Euroopa Ühenduse seisukohti ja Euroopa Ühendus ei vastuta selle osa sisu eest.

MIKSIKE
Hea enesetunne & paremast haridusest

European Cultural Interactions

Sisukord

SISSEJUHATUS MÄNGUTERAAPIA MEETODISSE	3
Mis on mänguteraapia?	3
Mänguteraapia algpõhimõtted	10
Mänguteraapia vahendid	14
MÄNGUTERAAPIAKS VAJALIK EELTÖÖ KOOLIDES	17
Üldised protseduurid mänguteraapia jaoks koolides	20
Mängutoa valmis seadmine	21
Soovitatavad esemed mängutoas	22
Mänguteraapia protsessi juhtimine koolides	23

SISSEJUHATUS MÄNGUTERAAPIA MEETODISSE

MIS ON MÄNGUTERAAPIA?

Mänguteraapia on efektiivne nõustamismeetod, mis aitab lastel oma käitumist muuta, selgitada nende “isiklikku mina” ja ehitada üles terveid ja töötavaid suhteid. Mänguteraapias sisenevad lapsed terapeudiga dünaamilisse suhtesse, mis laseb neil väljendada, uurida ning selgust luua nende rasketes ja valusates kogemustes. See aitab lastel leida tervemaid viise, kuidas suhelda ning kasulikke suhteid luua.

Lapsed kasutavad mängu kui suhtluse vormi. Tihti pole lastel, kes on kaasatud mänguteraapiasse, sobilikke sõnu, et nende sisemise ja välimise maailma tundeid ja arusaamu kirjeldada. Mänguteraapia aitab lastel aru saada segilöödud tunnetest ja ärritavatest sündmustest, mida nad ei ole korralikult lahendada suutnud. Selle asemel, et selgitada, mis neid vaevab, nagu täiskasvanud terapeut tavaliselt ootab, kasutavad lapsed mängimist, et suhelda nende enda tasandil ja omas tempos, ilma et nad tunneks end ohustatuna.

Ajalugu

Mänguteraapia ei ole mõni uus väljamõeldud tehnika, sellel on tugevad ajaloolised juured. Mänguteraapia taustale vihjates ei tähenda see tingimata seda, et kõik või mõni mainitud meetoditest oleks tänapäeval kasutusel või tingimata töötaks. Püüame sel juhul vaadata nõ “juuri” ehk alustalasid lastega teraapia alustamisel. Mõned meetodid pole tänapäeval enam kindlalt kasutusel. Need on antud selleks, et näidata kasvavat protsessi meie arusaamast laste suhtes.

KATSETAJAD	SUHTLUSTE OORIAD
Hug-Helmuth (1919)	Kasutas esimesena otsest mängimist lasteteraapias. Mõrvati kliendi poolt, kes oli ta nõbu ja elas Hug-Helmuthiga kui adopteeritud laps.
Melanie Klein (1932)	Tema sessioonid sisaldasid mängimist kui peibutist.
Struktuursed mänguteraapiad (hilised 1930ndad)	Kasutas mänguteraapiat kui otsest sõnade asendajat. Ühised jooned: <ul style="list-style-type: none"> • Psühhoanalüütiline raamistik. • Vähemalt osaline usk mängu puhastavasse väärtusesse. • Terapeudi aktiivne roll teraapia suuna ja fookuse otsustamisel.
Otto Rank (1936)	Rõhutas "sünnitrauma" olulisust inimese arengus.
Jessie Taft (1933) Frederick Allen (1942) Clark Moustakas (1959)	Muudatused Rank'i ideedesse töötada lastega mänguteraapia kaudu, läbi mille lapsele on antud võimalus tekitada turvaline, terviklik suhe terapeudiga turvalises keskkonnas. See lähenemine kaldus rõhutama lapse-terapeudi suhet ja vähendama möödunud sündmuste mõju. Siiski säilitas see tugeva sideme psühhoanalüütilise teooriaga.
Levy (1983)	Arendas "vabastusteraapia", et tegeleda lastega kellel oli spetsiifiline trauma.
Soloman (1983)	Arendas tehnika, mida kutsutakse "aktiivseks mänguteraapiaks" ning mida kasutati impulsiivsete lastega. Arvati, et raevu ja hirmude väljendamine läbi mängu juhib neid sotsiaalselt aktsepteeritud mänguni.
Hambridge (1955)	Seadis üles mängud nagu Levy, kuid juhendas rohkem. Tekitas mängus sündmusi, mis juhtisid lapse "vabanemiseni".

Mängu olulisus

Enamus meist saavad aru, et mängimine on meie jaoks hea ning et sellel on teraapiline väärtus. See aitab lapsi igas vanuses, olenemata soost ja kultuurist, et õppida, suhelda ja arendada nende iseloomuomadusi.

Mäng on oluline, sest:

- **Mäng on põhialus emotsionaalsele, füüsilisele ja sotsiaalsele arengule;**
- **Mäng laseb lastel uurida segadusseajavaid kogemusi, tuues rohkem selgust nende maailma, ja ohutult õppida nende vigadest;**
- **Teraapilised mängud ja mänguteraapiad panevad lapsi valikuid tegema ja olenevalt nende vanusest ja oskustest, ka vastutust võtma;**
- **Teraapiline mäng ja mänguteraapia aitavad lapsel muutuda õnnelikumaks, enesekindlamaks ja arendada selgemat arusaama tema identiteedist.**

Loovad kunstid võivad samamoodi aidata. Neid kasutatakse ka selleks, et avada laste potentsiaal ja luua selgust nende elukogemustes. Lapsed saavad väljendada oma tundeid ilma, et peaksid sõnu kasutama.

Mänguteraapia teerajajad, Anna Freud ja Virginia Axline ja psühholoog Jean Piaget uskusid, et laste mängukeel kombineerib nende sümboolseid ja kognitiivseid maailmu. Paljud professionaalsed laste nõustajad kaalusid mängu ja loovaid kunste kõige efektiivsemateks viisideks, et jõuda lasteni, noorukiteni ja teismelisteni, sest terapeut tutvub lapsega mänguruumis, kus laps tunneb ennast mugavalt (mitte nii nagu täiskasvanute verbaalses maailmas).

Kui miski last painab

Lapsevanemad ja hooldajad muretsevad tihti, kui lapsel on probleem, mis muudab nad kurvaks, lõhkuvaks, mässuliseks, võimetuks või tähelepanematuks. Te võite muretseda lapse arengu, söömise või magamisharjumuste, sõprade ja perega läbisaamise suhtes.

Iga laps on unikaalne ja eriline, kuid mõnikord kogeavad nad probleeme tunnete või käitumisviisidega seoses, mis tekitavad nende ning neid ümbritsevate inimeste elus segadust. Mõned vanemad ja hooldajad lükkavad abi otsimist edasi, sest nad kardavad, et hakatakse oma laste käitumsies süüdistama. Fakt, et sul on piisavalt pühendumist, et alustada raskustega tegelemisega, on oluline osa sinu lapse aitamisel.

Kuidas saab mänguteraapia last aidata?

Lapse sotsiaalse, emotsionaalse, kognitiivse, füüsilise ja keelelise arengu ning loovuse arendamise jaoks on elutähtis mäng. See aitab õppimist muuta kõigi laste ning noorte jaoks konkreetseks, kaasates ka neid, kelle jaoks võib verbaalne suhtlus olla raske. Mänguteraapia aitab lapsi erinevatel viisidel. Lapsed saavad emotsionaalset tuge ning võivad õppida rohkem aru saama oma tunnetest ja mõtetest. Mõnikord võivad nad uuesti läbi mängida traumaatilisi või raskeid elukogemusi, et rohkem selgust luua nende minevikus ja et nende tulevikuga paremini tegeleda. Lapsed võivad samuti õppida suhteid ja konflikte haldama sobilikemal viisidel. Mänguteraapia tulemused võivad olla üldised (nt ärevuse vähenemine ja tõusev enesekindlus) või spetsiifilised (nt käitumise muutumine ja paranenud suhted perekonna ja sõpradega).

Mis toimub mänguteraapia sessioonides?

Mänguteraapeudil on suur valik mängimiseks mõeldud asju, mille hulgast laps võib valida sobivad. Need võivad sisaldada kunsti ja meisterdamismaterjale, nukkude riietumist, liiva ja vett, savi, väikesed kujukesi ja loomi, muusikainstrumente, nukke ja raamatuid. Mänguteraapeut laseb lapsel neid ressursse kasutada, et laps saaks end ilma verbaalsete seletusteta väljendada. Sessiooni alguses informeeritakse last, et ta võib valida, millega mängida.

Mida mänguteraapeut teeb?

Mänguteraapeut on saanud laialdase õpetuse lapse arengu ja nõustamise kohta. Lapse nõustajad on samuti treenitud kasutama mängu, lapse naturaalsel väljendusvormi, kui vahendit arusaamiseks ja suhtlemiseks lastega nende tunnete, mõtete ja käitumise kohta.

Mänguteraapeut alustab hoolikalt vanemate murede kuulamisega nende laste ja perekonna kohta. Ta uurib nende minevikku ja stressisituatsioone, mida perekond on läbi elanud, nii, et vanemad saavad oma lapse jaoks sellesse selgust luua. Terapeut võib otsida informatsiooni kooli ja teiste oluliste täiskasvanute kohta nende laste eludes. Lapse tugevuste ja raskuste kohta tehakse hindamine.

Mänguteraapeut räägib vanematega, mida enda lapsele mänguteraapia kohta öelda ning kuidas vastata oma lapse küsimustele.

Terapeut võib töötada teiste professionaalidega grupis või iseseisvalt ning võib soovitada viitamist teisele professionaalsele abile, kui osana toest. See võib sisaldada ka tuge vanematele.

Mänguteraapeut töötab mõnikord mänguruumis nii lapse kui ka vanematega. Mõned spetsiaalselt treenitud terapeudid võivad treenida vanemaid, kuidas oma lapsega paremini seostuda, kasutades lapsekeskseid tehnikaid.

Kui kaua võtab mänguteraapia aega?

Mõndadele lastele sobib lühiajaline sekkumine (näiteks kuni 12 sessiooni). Siiski, kui probleemid on kestnud kaua aega või on keerulised, võib osutada vajalikuks pikaajaline sekkumine. On raske anda täpset arvu, kuid tihti vajab mänguteraapia minimaalselt 12-15 sessiooni. Komplekssete vajadustega laste jaoks võib mänguteraapia võtta ka kauem aega. Kahjuks pole kiireid ja lihtsaid lahendusi. Sellistes tingimustes on mõned mänguteraapeudid töötanud lastega kaks aastat või isegi kauem. Sessioonid on tavaliselt kord nädalas ja regulaarse päeva, sama aja ning koha olemasolu on väga oluline, et tekitada usaldavat suhet. Planeerimata ärajäetud sessioonid võivad progressi segada.

Miks on teraapiline suhe nii oluline?

Teraapiline suhe, mis lapse ja mänguteraapeudi vahel areneb, on väga oluline. Laps peab end tundma mugavalt, turvaliselt ja mõistetult. Sellist tüüpi usaldav keskkond teeb lapse jaoks kergemaks oma tunnete ja mõtete väljendamise ning ta laseb teraapial kasulikult mõjuda. On samuti oluline, et lapsed teaks, et nende vanemad toetavad protsessi.

Mida vanemad saavad teha, et aidata?

Vanemad on väga olulised toetamaks oma last terve protsessi käigus. Väga oluline on, et lapsevanem on oma lapsega järjepidev ja julgustav sessioonide regulaarses külastamises. Samuti on oluline vastu panna tungile küsida oma lapselt, mida nad sessiooni käigus tegid, sest see võib lapsele survet avaldada. Ei tohiks ka kommenteerida midagi, mis võib lastele endalegi arusaamisega raskusi tekitada. Tavaliselt tahavad vanemad kontrollida, kas nende laps "oli tubli". Teraapia ei ole "tubli" või "paha" olemise kohta ning laps peab tundma ennast vabalt ning julgema väljendada ka "halbu" tundeid mittetsenseeritud viisil. Vanemad ei tohi sundida oma lapsi tegema teatud asju - see on nende laste

aeg ning nad peavad tundma ennast vabalt väljendada ennast sobivas tempos. Selle asemel peaksid vanemad oma muredest rääkima mänguterapeutidele eraldi ajal. Tihti juhtub, et iga terapeutilise sekkumise käigus, võib käitumine hullemaks minna, enne kui see hakkab paranema. Mänguterapeutidele oma muredest rääkimine edendab teraapia protsessi. Vanemad peaksid tundma ennast vabana ning küsima mänguterapeutilt kõiki küsimusi terve protsessi käigus.

Mäng võib tekitada segadust, seega on abistav, kui laps kannab koduseid riideid, et lapse ärevust vähendada.

Konfidentsiaalsus

Konfidentsiaalsus on iga mänguteraapia protsessi keskpunkt ja see tähendab, et mänguterapeut peab hoidma rangelt tasemel privaatsust, kuigi see reegel murtakse, kui terapeut tunneb, et laps on riskirühmas või teda kahjustatakse. Ilma konfidentsiaalsuseta ei suuda laps terapeuti usaldada ja see võib põhjustada mänguteraapia ebaefektiivsust või koguni läbikukkumist. Konfidentsiaalsusreegel võib olla raske ja ärritav, kuid see on mänguteraapia jaoks väga oluline.

Informatsioon, mida pere oma lapse ja perekonna kohta jagab, jääb tavaliselt konfidentsiaalseks. Terapeut võib jagada informatsiooni teiste kolleegide ja professionaalidega, et lapsele kasu tuua ning sedagi vaid vanemate nõusolekul. Mänguterapeut peab jagama informatsiooni teiste professionaalidega, kui ta muretsseb, et last kahjustatakse või laps kahjustab teisi või ennast. Mänguterapeut räägib tavaliselt sellest enne lapsevanemale. Lapse mänguterapeut kohtub vanematega regulaarsete intervallide järel, et arutada teraapia progressi ja igasuguseid muutuseid ning arenguid, mida vanemad on näinud või kodus kogenud. Siiski, mänguterapeut ei avalda spetsiifilisi detaile selle kohta, mida laps on mänginud. See on oluline selleks, et säilitada lapses usaldust ja turvalisustunnet terapeutiga.

Mänguteraapia algpõhimõtted

Mänguteraapia on üks osa tervikpildist. See on oluline osa, kuid siiski, vaid osake suuremast protsessist. On teisi valdkondi ja inimesi, kellega tuleb tegeleda, kas siis terapeudi või ta kolleegide poolt. Kui töö lapsega edasi läheb, on samuti oluline, et keegi oleks seotud teiste inimestega lapse keskkonnast. Ka väga professionaalne teraapiaprotsess võib lõppeda ebaõnnestumisega, kuna suhtlus lapse õpetajatega on olnud ebapiisav.

Laste vanus

Mänguteraapia tehnikad võivad samakergesti olla adapteeritavad täiskasvanute ja nende laste jaoks. Loomulikult on ette nähtud teatud muudatused, mis on erinevate vanusegruppide jaoks vaja teha. Üldiselt aga palju piiranguid luua ei tule. Praegu arvatakse, et mänguteraapia sobib kuni 3-aastastele lastele. Kuigi areng lapseteraapias ja hilisem uurimustöö sellest, kuidas noored lapsed õpivad ja mõtlevad, näitab teisiti. Üle maailma on nõustunud, et lapsed vanuses 5 kuni 12 on mänguteraapia põhikliendid. Kuigi, mängu materjalide ja aktiivsema teraapia elementide lisamine mänguteraapia protsessi laseb kuni 16-aastastel teismelistel kannatada mänguteraapiat.

Dogma vältimine

Teraapia lastega on nii uus, et pole mingit vabandust jääda lõksu dogmaatilistesse uskumistesse “ühest imelisest mudelist, mis töötab”. On mitmeid teooriaid ja filosoofiaid, kuidas lastega töötada, kuid üsna vähe fakte. Kriitiline mõtlemine on terapeudi jaoks eluoluline.

Otsesed & kaudsed lähenemised

Mänguteraapia valdkonnas on kestnud väitlus selle üle, milline lähenemine on parem – otsene või kaudne. On kaks murettekitavat küsimust. Esiteks, lastega töötamises pole ainuõiget reeglit.

Vastupidiselt dogmaatilistele vaadetele osade teoreetikute poolt, töötavad lastega paljud lähenemised. Teiseks on küsitav, kas selline asi nagu kaudne lähenemine üldse eksisteerib. Kaudne on väärnimetus.

Terapeut peaks sellistes teraapilistes protsessides mitte väga palju juhtima, tihti peaks ta jällegi olema üsna juhendav, olevalt meetoditest, mida sessioonis kasutatakse. Ta peaks olema nii vähe juhtiv kui võimalik, seoses materjali tõlgendamisega, mis toimub sessiooni käigus. Terapeutid, kes kutsuvad ennast mittejuhtivateks või kliendikeskseteks, on tihti vaid mittejuhtivad selle suhtes, mida nad teevad sessiooni käigus. Nad muutuvad aga vägagi juhtivaks, kui on vaja analüüsida kliendi sisemist maailma ja seda lapsele tagasi peegeldada.

Kooli mänguteraapia kaldub olema lühiajaline, kus juhtiv on eelistatud meetod, kui laps on tegevusega harjunud. Mittejuhtiv mänguteraapia töötab hästi lastega, kellel on käitumisprobleemid või kliendiga, kes osutub vastupanu. Kasutades kombinatsiooni otseselt juhtivast ning kaudselt juhtivast mänguteraapiast, lastakse sessioonil lõppeda klassiruumi tagasi pöördumisega.

Kooliteraapia on tihti lühiajaline juhtiv protsess.

Kliendikeskne lähenemine

Carl Rogers on arendanud selle lähenemise teraapia jaoks täiskasvanutega. 1945ndal aastal tutvustas ta kliendikeskset lähenemist, mida on hiljem nimetatud inimesekeskseks teraapiaks (Rogers, 1959). Virginia Axline (1964) muutis kliendi-keskse lähenemise laste mänguteraapia tehnikaks. Kliendikeskne mänguteraapia üritab lahendada ebavõrdsust lapse ja ta keskkonna vahel nii, et toetab naturaalselt ennastarendavat kasvu.

Axline'i põhireeglid

Kuna enamused praegusest mänguteraapiast põhineb Virginia Axline'i töö, on kasulik tsiteerida tema põhireegleid.

Terapeut:

1. Peab arendama lapsega sooja ja sõbraliku suhte.
2. Aktsepteerib last sellisena nagu ta on.
3. Seab sisse loa, mis laseb lapsel vabalt väljendada oma täielikke tundeid.
4. On tähelepanelik lapse tunnete suhtes ja peegeldab neid tundeid tagasi viisil, et laps saab aru iseenda käitumisest.
5. Säilitab sügava austuse lapse võime kohta lahendada iseenda probleemid ning annab lapsele võimaluse seda teha. Vastutus teha valikuid ja muuta ennast, on lapse enda oma.
6. Ei ürita lapse käitumist või vestlusi juhendada mitte mingil viisil. Laps juhib, terapeut järgib.
7. Ei kiirusta teraapiat tagant. See on astmeline protsess ja peab ka nii terapeudi poolt tunnustatud olema.
8. Tekitab ainult nii palju piire kui vajalik, et siduda teraapia reaalsusega ja teha lapsele arusaadavaks tema roll ja vastutus suhtes.

Limiidid

Bixler (1949) kirjutas artikli “Piirid on teraapia”, mis alustas liikumist, kus piiride arendamine ja kasutusele võtmine olid kaalutletud kui teraapiasessioonide muutuse põhimootor. Terapeut seab piirid, mis on tema jaoks mugavad. Näiteks, lapsele ei tohiks olla lubatud:

- 1. Hävitada mitte mingit muud vara mänguruumis, peale mänguvarustuse.**
- 2. Füüsiliselt terapeuti rünnata.**
- 3. Jääda teraapia sessioonile pärast ajalimiiti.**
- 4. Mänguasju mängutoast välja viia.**
- 5. Visata mänguasju või muid materjale toast välja.**

Ginott (1959, 1961) tundis, et kui terapeut korralikult piire kasutab, võib taastekitada lapses tunnet, nagu ta oleks täiskasvanute poolt kaitstud.

Tänapäeval teame, et piiride seadmine ja kasutuselevõtmine on oluline osa nii lapse kasvatamises kui ka teraapias. Laps ilma piirideta on kuritarvitatud laps. Ilma piirideta pole tal tunnet, nagu oleks ta kaitstud, või oleks tal piire ja turvalisust. Ilma piirideta lapsed ei usalda täiskasvanuid käituma järjekindlal viisil. Me võlgneme lastele piirid. See pole selleks, et jäikust või paindumatust peale sundida. Piirid peaks arenema armastavast murest lapse vastu, mitte soovist omada lapse üle võimu. Lapsel peaks olema nii vähe piire kui võimalik, kuid nii palju kui vajalik.

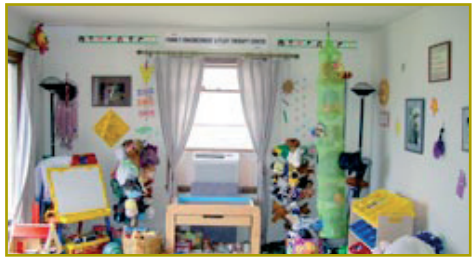
Üks piiride testimise tagajärgedest ei tohiks mitte mingil tingimusel mitte iialgi sisaldada füüsilist karistust, laksu andmist jne. Füüsiline karistus ainult näitab, et piirid polnud varem korralikult kasutusele võetud. See oleks sõnum, kõige selgemal viisil, et lapse füüsiline karistamine on lubatud ning see on miski, mida mõlemad vanemad pooldavad.

Mänguteraapia vahendid

Tehnikad ja meetodid on vahendid mänguteraapeudi "tööriistakastis". Mida rohkem oskusi või vahendeid tal on, seda paremini võib ta kohaneda uute situatsioonide, raskuste või probleemidega ja järgneda sessioonides lastele. Need vahendid on samuti ressursid. Siiski, pole mingit kasu teooria teadmisesest, kui seda pole varem praktiliselt kasutatud. Mänguteraapia "tööriistakast" põhineb samuti kompetentsusel, mida professionaal, kes töötab lapsega, saaks demonstreerida.

Mänguteraapia põhiteemad ja materjalid

Mängutuba

Loovad kujutavad kunstid

Liivakast

Muusika

Tants ja liikumine

Teater

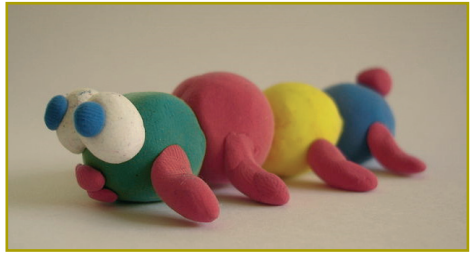
Käpiknukud

Maskid

Savi

Karmid mänguasjad

Laud ja lauamängud grupitegevuseks. Kaasa lapsed lauamängudega mängimisse koos vanemate õpilastega.

Ja paljud teised mänguasjad ja mängud, mis on spetsiaalsetes olukordades väga väärtuslikud.

MÄNGUTERAAPIAKS VAJALIK EELTÖÖ KOOLIDES

Mänguteraapia iseloomulikud jooned koolides

Mänguteraapia koolides erineb mänguteraapiaga teistes keskkondades ainult aja poolest, kaua nõustaja peab iga lapsega aega veetma. Ideaalne aeg mänguteraapia sessiooniks oleks 45-50 minutit, kuid on üsna vastuvõetav, et 30-minutilistes sessioonides on koolis võimalik lapsega tekitada teraapiline suhe. Esiteks, koolikeskkonna põhieesmärgiks on haridus, kuid lapse nõustaja peab olema terapeut ja jääma eraldatuks hariduslikest ülesannetest. Koolid üritavad tihti tegeleda lastega, kellel on kompleksed emotsionaalsed probleemid ja käitumisraskused ning õpetajad võivad olla esimesed, kes järeldavad, et lapsel võib olla probleeme. Mänguteraapia mitte ainult ei aita lastel rasketest elusituatsioonidest välja tulla, vaid aitab lastel olla rohkem õppimisele vastuvõtlikud ning seega aitab neil ka koolis paremini hakkama saada.

Tihti lapsed naudivad mänguteraapiat – see on eriline ja unikaalne kogemus paljude laste jaoks. Kui lapsed on probleemsed ja raskesti kasvatatavad, võivad õpetajad tunda, et mänguteraapia on autasu halva käitumise eest. Siiski, lastel on vaja tunda end turvaliselt, teadmiseiga, et nende koht on seal iga nädal ja et nad ei ole käitumise pärast ebakindlad. Tõesti, kui laps on olnud raskesti kasvatatav, on tihti eriti oluline, et ta võtab osa mänguteraapiast, sest nii saab terapeut aidata lapsel oma tunnetest ja mõtetest aru saada.

Mänguteraapia võib koolides...

- Aidata lastel ehitada tervemaid suhteid õpetajate ja kaaslastega;
- Vähendada emotsionaalseid, käitumisega seotud ja sotsiaalseid takistusi õppimisele;
- Parandada adaptatsiooni klassiruumis;
- Parandada suhtlusoskust ja emotsionaalset väljendust;
- Adresseerida riskirühmas olevate laste vajadusi;
- Toetada ja nõustada õpetajaid.

Mänguteraapia on koolides väga sobilik järgmiste põhjuste pärast:

- a) See on tuttav ja turvaline keskkond nii laste kui ka nende vanemate jaoks;
- b) See on kõigi laste jaoks ligipääsetav;
- c) See pakub järjekindlust ja usaldust;
- d) Kooli töötajaskonnal on tihti unikaalne perspektiiv laste jaoks, kes on nende hoole all ning nad võivad identifitseerida raskusi ja muutusi varajases staadiumis;
- e) Kooli töötajaskond suhtleb lastega lähedaselt ning seega võib muuta laste arengut, õppimist ja käitumist.

Et pakkuda koolipõhist mänguteraapiat, peaks kool tegema järgmist:

- 1) pühendama spetsiaalse privaatse ruumi, mis on iga nädal samal ajal ligipääsetav;
- 2) regulaarsetel aegadel peaks õpetajad kohtuma ja arutama mänguteraapia juhtumeid ja muid probleeme;

- 3) tegema regulaarset koostööd mänguterapeudi, erivajadustega laste nõustaja ning õpetajaga, kes on käitumise eest vastutav, et arutada lapse kaitsmise küsimusi, lapsevanema kontakti, õpetajate tuge jne;
- 4) aru saama mänguteraapia reeglitest ja vajadustest.

Kooli töötajad peaksid olema tuttavad viie olulise omadusega mänguteraapias:

1. **Konfidentsiaalsus:** Mänguteraapia peab olema privaatne, et laps tunneks end piisavalt turvaliselt, et väljendada ja uurida oma raskeid ning valusaid kogemusi.
2. **Järjepidevus:** Mänguteraapia peab aset leidma samal ajal, samas kohas iga nädal. On oluline, et selles ei toimuks mingeid muutusi, isegi kui laps on häiriv või raskesti kasvatatav.
3. **Pühendumine:** Mänguterapeut, õpetajad ja vanemad peavad olema pühendunud last aitama. See nõuab kannatlikust, usaldust ja pühendumist mänguteraapia protsessile.
4. **Nõusolek:** Enne mänguteraapia algust peavad lapsevanemad andma kirjaliku nõusoleku mänguteraapia kasutamise jaoks. Laps peab samuti andma suulise nõusoleku enne alustamist.
5. **Lastekaitse:** Mänguterapeut peab alluma kooli lastekaitse protseduuridele ning kohaliku valitsuse lapsekaitse seadustele.

Üldised protseduurid mänguteraapia jaoks koolides

Mänguteraapia järgib üldiselt standardset protseduuri. See sisaldab:

1. Viitamist probleemile;
2. Viitamiskoosolekut ja koostööd;
3. Konsultatsiooni lapsevanemaga;
4. Lapse hindamist;
5. Mänguteraapia ajakava;
6. Regulaarseid sessioone lapsega;
7. Regulaarseid sessioone lapsevanemaga;
8. Regulaarseid sessioone õpetajatega;
9. Kokkuvõtet ja lõpetust;
10. Arutelu ja koosolekut õpetajatega.

Tihti annavad õpetajad teada, milline laps vajaks teraapiat kõige rohkem, kuid terapeudil on palju omadusi, mida on vaja kaaluda enne lapse mänguteraapiasse vastuvõtmist. Üldiselt ei ütle mänguteraapeudid lapse vastuvõtmisele ei, keeldumist saab põhjendada vaid sellega, et pole õige aeg mänguteraapiaks või et laps vajab teistsugust vahelesegamist.

Mänguteraapeudid peavad teraapiasse kaasama nii vanemad kui õpetajad. Terapeut tahab korraldada regulaarseid kohtumisi õpetajate ning vanematega, et läbi vaadata mänguteraapia protsess ning koguda informatsiooni lapse olukorra kohta. On samuti oluline märkida, et mänguteraapia korralik lõpetamine on väga oluline. Lõpetamine võtab aega mitu sessiooni. Varajane või mitteplaneeritud lõpetamine võivad lapse jaoks olla kahjustavad.

Mängutoa valmis seadmine

Ideaalne keskkond mängutoajaoks oleks 15-20 m² suurune ruum, mida kasutatakse ainult mänguteraapia sessioonideks. Kuigi traditsiooniline keskkond mänguteraapia jaoks on privaatne ruum koolis, pole täielikult varustatud ruum lapse eneseväljendamise jaoks eluvajalik. Alguses võivad mänguteraapia sessioonid olla töötoa nurgas, õe kabinetis, raamatukogus, klassiruumi nurgas jne, kuhu terapeut toob koti või kasti materjalide ja mänguasjadega igaks sessiooniks. Vaheseinte kasutamine loob lapsele turvalisema tunde.

Kõige olulisem asi mänguteraapia sessiooni juures on mänguasjade ja materjali hoolikas valik. Liikuv mänguteraapia "tööriistakast" võib olla täidetud kõige vajalikumate mänguasjade ja materjalidega, mis aitavad lapsel end väljendada. Hiljem võib leida täieliku valiku mänguasju ja materjale püsivaks mängutoaks, kuhu terapeut võib valida asju, mis on vajalikud, et käia ühest hoonest teise, ühest koolist teise.

Soovitavad esemed mängutoas:

Nukumaja mööbliga	Munakarbid	Buss
Liigutatav	Käsn, rätik	Männipalk, haamer ja naelad
nukuperekond	Hari, tolmuhari	Ksülofon
Nimeta nukuk	Seep, svamm, kamm	Trumm
Nukud	Rasvakriidid, pliiatsid, paber	Mängusõdurid ja armee varustus
Nukuvoodi, riided	Läbipaistev kleeflint	Tuletõrjuja müts, teised mütsid
Lutt	Ehituspapp	Liivakast, suur lusikas, lehter, sõel, ämber
Lutipudel	Mängukäekell	Loomaaia loomad, farmiloomad
Rahakott ja ehted	Ehitusklotsid	Kummist madu, krokodill
Kriidiga tahvel, kustutaja	(erinevas suuruses ja kujudes)	Nooled, märklaud
Värvilised kriidid	Värvid, molbert, pintsliid, ajalehepaber	Kummist nuga
Külmkapp (puust)	Savi	Käeraud
Ahi (puust)	Räbalad või vanad rätikud	Mängurelv
Nõud (plastmassist)	Maskid	Pallid (väikesed ja suured)
Pannid	Vilepuhastajad	Kaks telefoni
Potid	Masin, millega saab sõita	Nürid käärid
Plastmassist toit	Veoauto, sõiduauto, lennuk, traktor, paat	
Arstikomplekt	Köis	
Käpiknukud (arst, õde, politsei, ema, isa, õde, vend, tita, krokodill, hunt)	Mänguraha ja kassa	
Salvrätikud		

Paljud neist mänguasjadest ja materjalidest võivad olla saadud väga odavalt odavmüükidelt või vanematelt, kelle lapsed enam mänguasju ei kasuta. Nii tuleks mänguasjad ruumi tuua pärast seda, kui nõustaja on selgitanud mänguteraapia programmi õpetajate ja lapsevanemate koosolekul. Väldi suvalisi mänguasjade küsimisi, sest sel juhul kogutakse palju asju, mis pole mänguteraapia jaoks sobilikud.

Kui ruum lubab, on alati hea omada mängu ka vanemate laste jaoks, nt male ja lauamängud.

Mänguteraapia protsessi juhtimine koolides

Siit leiad nimekirja, mida on vaja teha, et koolides võtta kasutusele mänguteraapia:

SAMM	PROGRESS	KOMMENTAARID
1.	Mänguteraapia peab olema kooskõlas kõikide kooli eeskirjadega.	
2.	Õpetajaid informeeritakse, et nõustamine hakkab olema osa õppekavast.	
3.	Mängutuba (või mänguasjade komplekt) on saadaval.	
4.	Hoolikalt valitud mänguasjad.	
5.	Tööta välja regulaarne ajakava, et lastega regulaarselt kohtuda.	
6.	Kohtu lapsega korra, et hinnata, mis lapsele kasu tooks.	
7.	Informeeri vanemaid (kutsu neid vaatama kahepoolse peegli taha, kui vajalik).	
8.	Hoia sessioonid konfidentsiaalsed, austa lapse privaatsust.	
9.	Tee töötajaskonnaga koostööd.	
10.	Paku välja abistavad vahendeid klassiruumi käitumise parandamiseks.	
11.	Tee viiteid väljaspool asuvatele professionaalidele.	
12.	Kasuta digikaamerat, et teha pilte kunstitööst või liivast tehtud kunstist.	
13.	Saa tuttavaks õpilastega, kes vajavad abi.	
14.	Lase õpilastel nõustajaga tuttavaks saada.	

